

פרק ראשון - שבעת ימים

מְשֻׁנָּה. שבעת ימים קודם יום הכיפורים וכו', ונקט התנא 'שבעת ימים' ולא 'שבעה ימים' כדרכו במקומות רבים, משום שכך היא לשון הפסוק לגבי שבעת ימי המילואים (ויקרא ה, לג) שמהם למדים את דין הפרישה ביום הכיפורים [כמבואר בגמ' להלן], ואגב אורחא השמיענו בלשון זו, שכשם שבימי המילואים היו אהרן ובניו באהל מועד שבעה ימים ולילות, כך גם הכהן גדול נשאר בלשכתו גם בלילות (פני יהושע). ויש שכתב, שהתנא מלמדנו בזה שכל שבעת הימים מצוה אחת הם, ואם לא פרש שבעה ימים לפני יום הכיפורים, שוב אין מצוה להפרישו (שפת אמת).

מְפָרְשִׁין כִּהֵן גְּדוֹל מִבֵּיתוֹ לְלִשְׁפַת פְּהֵי הַדְרִין, ובימים אלו אף שעיקר דירתו בלשכה, מכל מקום מותר לו לצאת ממנה, כשם שבסוכות אף שעיקר דירת האדם בסוכה, מכל מקום מותר לצאת ממנה (שפת אמת, וראה מה שהביא מהתוס' ישנים). ויש שסובר, שאסור לכהן גדול לצאת מהלשכה בימים אלו, כיון שדין זה נלמד בגמ' מהפרישה של אהרן ובניו בימי המילואים, ומפורש בפסוק (ויקרא ח, לג) שהיה אסור להם לצאת מאהל מועד בימים אלו (ערוך השולחן העניד יום הכיפורים קנה, ט).

ולשכה זו אינה קדושה, שהרי הכהן גדול היה יושב וישן שם, ואילו בעזרה אסור לשבת [כמבואר לקמן (כה, א)] (רש"י להלן ו, א ד"ה מביתו, וראה ריטב"א לקמן יא, א ד"ה שלפנים). ויש שסובר שלשכה זו היתה בנויה בחול ופתוחה לקודש, ומשום כך אינה קדושה ממש בקדושת עזרה ומותר לשבת ולשכב בה [אף שהיא קדושה לענין זה שאוכלים בה קודשי קדשים שנאכלים רק בעזרה] (תוס' להלן ח, ב ד"ה דאי). ויש שפירש, שהאיסור לשבת בעזרה הוא רק כשיש אפשרות לעמוד, אבל אם אין אפשרות לעמוד, מותר לשבת ולשכב בעזרה, ומכיון שלומדים משבעת ימי המילואים שהכהן מצווה להיות במקדש שבעה ימים, ואי אפשר לעמוד שבעה ימים, מותר לו גם לשבת ולשכב [וכן במילואים היה מותר להם לשבת, כמפורש בכתוב (שם)] (ראב"ד תמיד כז, א ד"ה ולשכת).

וּמְתַקִּינֵין לוֹ כִּהֵן אַחַר תְּחִילָתוֹ, וכהן זה אינו צריך הפרשה מביתו, כיון שההפרשה מביתו היא רק לכתחילה ואינה מעכבת (תוס' ישנים ותוס' רא"ש, ע"פ הגמ' להלן ג, ב). ויש שסוברים, שגם אותו היו מפרשים מביתו, שההפרשה מעכבת בעבודת יום הכיפורים, הואיל ולומדים אותה מההפרשה שהיתה בימי המילואים, ובהם ההפרשה היתה מעכבת (ר"י מלוניל; מאירי בשם יש חולקין, וראה במאירי שם, שמה שמבואר בגמ' שההפרשה אינה מעכבת, הוא רק אם לא לומדים את ההפרשה ממילואים).

ולקמן (לט, א) מבואר, שממנים לכהן גדול 'סגן' קבוע כדי שאם יארע לו פסול יכנס לעבוד במקומו, והמשנה שמצריכה כאן למנות כהן אחר תחתיו לפני יום הכיפורים, עוסקת במקרה שלא מינו 'סגן' לכהן גדול (גבורת ארי לקמן שם ד"ה להם). ויש שפירש, שהכהן האמור כאן הוא ה'סגן', וכוונת המשנה באומרה 'מתקנין לו כהן אחר' היא שמתקנים לסגן בגדי כהונה גדולה שמתאימים למידתו ומזהירים אותו שישמור עצמו בטהרה (חקרי לב א"ח יח לסי' נג, ע"פ תוס' ישנים כאן, וראה עוד בברכת אברהם).

שָׂמָא יִזְרַע בּוֹ פְּסוּל, ואף שמועולם לא אירעה טומאה לכהן גדול ביום הכיפורים, והוא אחד מעשרה ניסים שהיו במקדש [כמבואר במשנה באבות (ה, ה)], מכל מקום התקינו לו כהן אחר, כיון שלא

רצו לסמוך על הנס (מאירי, ע"פ הירושלמי יומא א, ד, וראה ביאורנו להלן יב, ב ד"ה אירע).

בֵּיתוֹ זוֹ אֲשֶׁתוֹ, אולם בדיעבד עבודתו כשירה גם אם אין לו אשה, ולכן אין מתקנים אשה נוספת לכהן השני (תוס' רא"ש ד"ה מתקנין). ויש שמתפק שאולי הסיבה שלא התקינו לכהן השני אשה נוספת, משום שלא חששו לחשוש רחוק זה (תוס' ישנים ד"ה שמא). ויש שכתב שכהן גדול שאין לו אשה, עבודת יום הכיפורים שלו פסולה (מנחת חינוך מצוה קפה אות ז, וראה גבורת ארי).

גְּמָרְא. הֵיוּ מְפָרְשִׁין כִּהֵן הַשְּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה מִבֵּיתוֹ, אבל שאר הכהנים העוסקים באסיפת אפר הפרה ובשאר עבודותיה, אינם טעונים פרישה, ואף שהלהן בסמוך מבואר שדין פרישה בפרה נלמד מפסוק, מכל מקום הפסוק מדבר רק על המעשה העיקרי של הפרה שהוא השריפה ולא על שאר העבודות הנעשות בה. אמנם, שחיסת הפרה לדעת רב לקמן (מב, א), חריקת דמה לדעת שמואל (שם), הן עבודות עיקריות בפרה, והעוסק בהן טעון פרישה, והטעם שהתנא לא כתב כן בפירושו, משום שמתמא כהן אחד עוסק בכל עבודות הפרה, והתנא נקט את העבודה העיקרית של הפרה שהיא השריפה (תוס' רא"ש, וכו"ז בתוס' ישנים). ויש שסובר שכל הכהנים העוסקים בפרה צריכים פרישה (מנחת חינוך מצוה שצז אות ז).

לְלִשְׁפַת שְׁעַל פְּנֵי הַבֵּיָרָה צְפוּנָה מוֹרְקָה - בצפון מזרח העזרה (רש"י; רמב"ם פרה ב, א, אולם ראה רש"י). ויש שסוברים, שלשכה זו היתה מחוץ לעזרה (תוס' ד"ה ומא; מאירי). ויש שכתב, שלמאן דאמר [בגמ' להלן בסמוך] שפרישה בפרה נלמדת מפרישה בשבעת ימי המילואים, לשכה זו היתה בקודש כפי שהיה בימי המילואים, אולם למאן דאמר [בגמ' להלן ג, ב] שפרישה זו היא מעלה בעלמא, לשכה זו היתה מחוץ לעזרה (גבורת ארי להלן ג, ב ד"ה כי אתא, וראה ביאורנו להלן שם ד"ה אמר).

שָׂפָל מַעֲשִׂיהָ בְּגָלִים וְכוּ' - כל מעשה קיבול דמה ואסיפת אפרה הוא רק בכלי גללים ובכלי אדמה (תוס' ישנים בשם רש"י, וראה רש"י סוכה כא, א ד"ה וכוסות). ויש מפרשים, שרק ההזאות שהזו על הכהן בלשכה לפני שריפת הפרה היו בכלי גללים ובכלי אדמה (תוס'; תוס' ישנים, וראה ריטב"א).

מְטַמְּאֵין הֵיוּ כִּהֵן הַשְּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה, בטומאת ערב דאורייתא, כגון במגע שרץ (רש"י חגיגה כג, א ד"ה מטמאין; רמב"ם פרה א, יד). ויש שסוברים שלא היו מטמאים אותו בטומאה דאורייתא, כיון שלא רצו לזלזל כל כך בפרה, אלא אחיו הכהנים היו נוגעים בו והיה נטמא טומאת ערב מדרבנן, וכמבואר בגמ' (חגיגה יח, ב) שבגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת (תוס'; ריטב"א). ואף שטומאה זו רק מדרבנן והצדוקים אינם חוששים לדינים דרבנן, מכל מקום יש בכך היכר לצדוקים, כיון שהם רואים שאנו מטמאים אותו בטומאת ערב שלדעתנו היא טומאה מדרבנן (ריטב"א; תוס' חגיגה כג, א ד"ה דתנן, וראה תפארת ישראל פרה ג בועז י, שרש"י והרמב"ם סוברים שבטומאה דרבנן נטמא מיז לאחר הטבילה, ואם כן אין בכך היכר שאינו צריך הערב שמש, ולכן הוצרכו לפרש שטימאוהו בטומאה דאורייתא).

לְהוֹצִיא מִלְבָּן שֵׁל צְדוּקִין, והטעם שדוקא כאן עשו תקנה להוציא מלבם ולא בשאר המקומות שבהם נחלקו על הפרושים, משום שבשאר מקומות היו מקילים יותר מהפרושים, ולכן לא השיגו בהם כל עיקר ולא הוצרכו לתקנה, מה שאין כן כאן שהיו הצדוקים מחמירים יותר מהפרושים, היה מקום לחשוש שהעם יחמירו אחריהם (פני יהושע; הערות הגר"ש אלישיב).